

MINDENT EGY KAPTAFÁRA

Sokan vádolják az északamerikai kultúrát azzal, hogy standardizálja az élet minden megnyilvánulását és ezáltal kiöli az emberekből az egyéni és faji értékeket, mindenkit ugyanarra a néger nótára táncoltat, mindenkit ugyanazzal a sósvízbe főtt krumplicsalóval és rágós hússal traktál British Columbiától Floridáig s nemcsak munkaidő alatt bujtatja az embert egyforma overallba, hanem a nagy többségnek még a szabad idejére, szórakozására, gondolkodására is ráerőszakolja a maga standardizáló, egységesítő hatalmát.

Azt mondják erre sokan, hogy ez Amerika szelleme. Pedig nincs igazuk. Amerika — mint azt komoly tudósok már szám talanszor megírták — még a szellemi élet bizonyos gyermeki, naiv korszakában él. Ez nem azt jelenti, hogy az amerikai népi lelki berendezése művelődési intézményei és szellemi kvalitásai elmaradnának a vén Európa bármely népének értékei mögött. Köztudomású, hogy Amerika kiváló emberekkel ajándékozta meg a világot és sok tekintetben túl is szárnyalta az évszázados egyenetlenkedésben elernyedt óvilágot. Arról van csupán szó, hogy Amerika aránylag igen rövid multtra visszatekintő kultúr-története és főleg ezen illetően rövid idő alatti rohamos fejlődése következtében az amerikai élet magán hordja a fejlődés tiszteletet parancsoló jelei mellett a kezdetlegesség bosszantó bélyegét is. Ma még a „rush it through”, az agyonhajszolt üzleti gondolkodás kormányozza az amerikai közvéleményt, aminek következtében még nem volt meg a lehetősége annak, hogy Amerika igazi szelleme a maga eredetiségében, de egyúttal az európai kultúra eredményeit felhasználva teljes pompájában bontakozzék ki.

Hogy ez előbb-utóbb be fog következni és hogy az amerikai üzlet forgatagában dolgozó ember tartalmatlannak és üresnek tartja a mai standardizált amerikai kultúrát, azt bizonyítja az Európa-járvány. Minden valamirevaló amerikai, már aki teheti, beutazza Európa országait, hogy felüldítse a szünetnélküli pénz utáni hajszában elérzékeltelenedett lelkét egy kis „csemegevel”, amelyet semmi pénzért nem kaphat meg a dollárok hónapban.

Mert hiába, még a föld legnagyobb hatalma, a mindenüvé eljutó dollár sem tudja egyik napról vagy évről a másikra magas színvonalra emelni az amerikai közvélemény szellemi igényeit. Evtizedeken át csak úgy ömlött a többnyire szegénysorsú európai embertömeg Amerika aranyát, kincset, földi paradicsomot ígérő földjeire. Sokan meg is találták számításait, sokan elvették a létért egyenlőtlen eszközökkel vívott küzdelemben. Ebben azonban megegyeztek a legtöbb ujamerikás, ha bármely népfajtához tartozott is: a „szabadság” birodalmában, az Egyesült Államokban éppen úgy, mint a kultúra egyazon útján haladó Kanadában teljesen átvette nemcsak fogadott hazája mindent egységesítő, standardizáló külsőségeit, hanem átvette a még kialakulatlan, gyermeki lelkét is az amerikaiaktól, ahelyett, hogy fájának kikristályosodott kultúráját bele tudta volna vinni az újvilág életébe. Így alakult ki az amerikai élet teljesen egyoldalulag, ezért nincs népművészet Északamerikában, ezért nincs érzelme az amerikalak nagy részének az európai értelemben vett lelki élet iránt.

Ugyan mit érdekel mindez bennünket, kérdezhetné valaki — ha már a nagy bevándorló tömegek sem tudtak megbirkózni a standardizálás egyéniségeken tipró szellemével: mit kezdünk mi a közvélemény mindent elsöprő áradatával szemben? Csak meg tudjuk keresni a mindennapi kenyeret, mit törődünk mi azzal, ha egy kaptafára huznak is bennünket!

Mindez ma, amikor még annyit ér az ember ahány dollárja van, igaz lehet, de Amerika oly rohamosan halad nemcsak a gazdasági, hanem a szellemi fejlődés útján is, hogy belátható időn belül éppúgy el fog európaizálódni a kultúra terén, amint Európa az ipar, közlekedés és kereskedelem terén mindjobban alkalmazza az újvilág leleményességét.

Nincs mese az az idő, amikor nem csupán a pénzről fogják megítélni az embert, hogy mennyit ér, és mi lesz belőlünk, ha addig elfeledjük mindazt, amire származásunknál fogva hajlamosak érzünk magunkban és ahelyett, hogy a magyar vére örökölt értékeinket kifejlesztve mi is hozzájárulnánk az amerikai, illetve kanadai népművészet megalapozásához, egy szép napon bennünket is elfelejtessenek a néger jazzmuzsikával együtt?

Mert úgy látszik sokan közülünk nemcsak a népdalt, nemcsak a cigányt felejtették el, hanem nagy magyar zeneköltők remekét is. Ez nyilvánvaló abból is, hogy a legnagyobb amerikai gramofonlemezgyár beszűntette a világhírű Liszt Ferenc Magyar Fantáziájának lemeze nyomását s érdeklődésünkre azt a választ kaptuk, hogy még a magyarok is inkább a „népszerű” néger- és darabokat vásárolják és így nem fizetődik ki a klasszikus magyar lemezek előállítására.

Ehhez pedig nem kell magyarázat. Itt csak pirulnunk lehet. Mert ez nemcsak azt jelenti, hogy népünk nagy részének tudomása sincs arról, hogy elismerten nagy magyar művészek zenedarabjait a legtávolabbi homestead gramofonján is elő lehet varázsolni, hanem arról a tényről is szomorú bizonyosságot ad, hogy azok a honfitársaink is, akik tudnak róla, inkább mást mintsem a saját maguk kultúráját hirdető zenével üzik el az élet gondjait.

Ez csupán egy példa a sok közül. És ugyanezt tapasztaljuk minden nemzeti vonatkozású dologban. Mily hatalmasat lendítene népünk helyzetén, ha minden magyar házban volna egy kis magyar könyvtár, néhány magyaros kézimunka és a-mivel sem a csehek, sem a szerbek, sem az oláhok nem dicsekedhetnek: néhány Liszt, Hubay és Dohnányi lemez, mely által, hogy bármily nemzetiségű ember megérti, mindenki élvezi, mind a mi jó nevünket szolgálná a magunk kis környezetében és egyúttal propaganda is volna a mi kultúránk mellett.

Avagy hagyjunk mindent a maga útján, usszunk mi is a bennünket megvető árral, legyünk meghatva csapán attól, hogy

István bátyánkat a legkisebb lurkó is „Steve”-nek, azaz Pistának szólítja, avagy hogy Julcsa néni „miszisz”-nek hívják és emellett lenéznek bennünket?!

Igyekezünk minél többet magunkba szívni abból a magyar kultúrából, amely megbecsülést fog szerezni számunkra, mert ha idegen topánban járjuk a világot, könnyen feltörheti lábunkat az élet cipője: különösen, ha a kaptafát nem magyar mester faragta.

ANGLIA és — TRIANON

ANGOL BIRALATOK A „TRAGEDY OF TRIANON” ÉS
A „JUSTICE FOR HUNGARY” CIMŰ KÖNYVEKRŐL —

Magyarország ügye, ezen a címen közöl a New Statesman legutóbbi száma hosszabb ismertetést a fentebbi két angolnyelvű Magyarországról szóló és Angliában megjelent könyvről. A New Statesman, a baloldali angol liberálisok nagytekintélyű folyóirata, mint ismeretes erősen csehbarát érzelmeket áruolt el már több ízben, Rothermere lordnak pedig majdnem személyes ellensége. A Justice for Hungary című könyvet ismertetve, amely Apponyi Albert és nyolc már neves magyar író tanulmányát valamint Teleki Pál ismert néprajzi térképét tartalmazza, a trianoni békeszerződésről még a New Statesman cikkírója sem tud egyebet írni, mint a legelítélőbb kritika szavait. Ez a békeszerződés nem válik valami nagy dicsőre a párisi békeszerzőknek, — állapítja meg a cikkíró — a határok meghúzása nem volt fair, nem volt politikai és még csak tudományos alapja sem volt. Szerinte a könyv meggyőző érveléssel tudja bizonyítani, hogy a békeszerződés igazságtalanságainak jóvátétel elengedhetetlenül szükséges, ha a nagyhatalmak komolyan akarják, hogy Európában a tartós béke szelleme üssön tanyát. A cikkíró Teleki gróf térképének adatai alapján különösen

Nagy Emil cikkével foglalkozik részletesen és bár a New Statesman eddig a legkövetkezetesebben állást foglalt Rothermere terveivel szemben, ez alkalommal elismeri, hogy

Magyarországnak joga van a Rothermere-határokhoz, és ez a határrendezés, föltesztlenül érdeke az európai békének.

A baj azonban az, hogy az utód államok erről hallani sem akarnak és minthogy a nagyhatalmaknak eddig nem volt módjukban, hogy más meggyőződésre bírják őket, Magyarországnak várni kell addig, amíg reményei teljesülhetnek.

Sir Robert Donald könyvéről már kevesebb türelemmel ír a New Statesman csehbarát cikkírója. Hitetlenkedéssel csóválja a fejét, mikor a csehek fékevesztett magyargyűlöli politikájának minden angol liberális politikai jóérzését mélyen sértő eseteit hallja és azt hiszi, hogy a könyv írója tulságosan felbőszült a cseh igazságtalanságok és politikai botlások láttára — amiknek létezését egyébként a New Statesman sem tagadja — és ugyanakkor tulságosan is kedvezően ítél a magyarokról.

Magyar szempontból nagyon érdekes, hogy ennek a két an-

golyelvű, Magyarországról szóló könyvnek alapján most már az angol egyházi sajtót is foglalkoztatja a békeszerződések revíziójának és a trianoni békeszerződés igazságtalanságainak ügye. A British Weekly-nek az angol nonconformisták (nem anglikán protestánsok) legtekintélyesebb hetilapjában, amely politikailag nagyon közel áll Lloyd Georgehoz, John Hutton, a lap szerkesztője, „Európa régi és új térképe” című cikkében a párisi békeszerződések követelményeiről írva, a következő érdekes megállapításokra jut:

— A modern Európa térképe kétségtelenül az ideiglenesség benyomását kelti. A régi Európa megbízhatóbb épületnek látszott, de ha a régi Európa nem tudta biztosítani a népek számára a békét, az új Európa ezen a ponton szembeszökőleg még nagyobb fogyatkozásokban szenved.

MAGYARORSZÁGOT
ELLENSÉGES NÉPEK
TENGERE ÖVEZI!

Különösen két pont van a modern Európa térképén, amely a szemet bántja. Az egyik a danzigi lengyel korridor, a másik a „magyar sziget”. Ezt a szigetet nem a tenger veszi körül: ha csak az venné körül nem volna ok nyugtalanságra. Magyarországot ellenséges népek tengere övezi és zárja el tőle a nyílt tengert, az élethez szükségeseket.

John Hutton azután megemlíti a Magyarországon kiadott „Justice for Hungary” című könyvet és Robert Donald könyvét, amelyek bő és megbízható információval látják el az angol közvéleményt a magyar kérdés veszedelmes problémái felől. Sir Robert Donald szavában és állításában teljesen megbízik és a nélkül, hogy további részleteket közölne, annak a meggyőződé- sének ad kifejezést, hogy mindezek olyan dolgok, amelyekkel a nagyhatalmaknak minél sür-

göbben és igen komolyan kell foglalkozniuk.

A Scots' Observer, a skót presbiterianusoknak Glasgowban megjelenő hetilapja egyik cikkében szintén a békeszerződések revíziójáról és a „magyar igények”-ről ír. A skót lap ugyan barátságosan hangon emlékezik meg Magyarországról, a lényegesebb és fontosabb azonban az, hogy ez a cikk is megállapítja, hogy a revízióknak előbb vagy utóbb, de jönni kell.

A REVÍZIÓRA SZÜKSÉG
VAN ...

A skót cikkíró ugyan még a háboru utáni magyarellenes propaganda hatása alatt ír, de azt kénytelen elismerni, hogy a revízióra, különösen a trianoni békeszerződés durva hibáinak jóvátételére szükség van.

Ez a rövid lapszemle mutatja, hogy a magyar igazság ügye Anglia és az angolul beszélő világ közvéleményében mind jobban és jobban kezd ismertté válni. Az angol közvélemény álláspontját, talán legjobban J. H. Freeman-nak, a Sunday Times legutóbbi számában, szintén a Justice for Hungary c. könyvvel kapcsolatos cikke fejezi ki legjobban:

— A trianoni szerződést revideálni kell. Ez olyan alapvető, aminek helyes voltában ma már igen kevés jól informált angol ember kételkedik. Ma, csaknem tíz esztendővel a békekötés után, Trianon fogatkozásai egyre világosabbá válnak és ezeket a fogatkozásokat Angliában mind nagyobb és nagyobb higgadtsággal tanulmányozzák, nemcsak politikusok, hanem mindenki, akinek szívén fekszik Európa békéjének ügye.

ELFIZETŐINKET KER-UK. HOGY
mindennapi cím-változásnál előbb
TUDATNI SZÜKSÉGEJENEK.

SZÁZMESE, SZÁZ ARANYKRAJCAR

IRTA: ILLY JÁNOS

I.

Görösös vén botja délelőttünként szabályos ütemben végigkoppant a házunk előtt a kövezeten. Nagy kopott keménykalapja, mint szomorú fekete üst, borult rá a fejére, le egészen az orra nyergéig, csak két zöldes macskaszeme világított ki sárgás, aszott arcából.

A házunk előtt mindig megállt. Ez volt az első stációja. Zi háló, beteg tüdeje csak eddig bírta. Fakó bajusza fáradtan csüngött alá remegő ajka mellett, mint tépett, viharvert öreg lobogó. Az arca mosolyra nyílt. Bennünket, gyerekeket nézett, ahogy eljászadoztunk hangosan viháncolva a tágas udvaron.

Néha odafurakodtunk a kerítés mellé és kilestünk rá a résen át. Mint valami érthetetlen, titokzatos csodára, amely gyereksziveinket szörnyen nyugtalanította.

Egyszer ki is merészkedtünk hozzá az uccára. Körülvettük a különböző öreget. Néztük dohányszagu, szürkére kopott nagy fekete lebernyegkabátját, amelynek szárnyal alól, mint tar ág az őszifáról, nyúlt ki a sovány, ványadt fehér kéz és a görösös vén bot.

Egyszer, ahogy így némán mo- solyogott ránk és mi elhalgattatva a bennünk nyugtalanító jóték öröget, hangtalanul bámultunk vissza rá, hosszú, sárga jobb kezéből a balba vándorolt

át a görösös bot és a jobbkez remegő simogatásra indult, éppen az én puha, szőke selyemhajam felé.

— Atjónné-e hozzám?
— Van-e szép képes könyved — löttem feléje nagyhetykén a kérdést.

A feje lecsüggött sovány mellére. Ujra megsimogattott és a nagy fekete kemény kalap szomorúan ingott, mint egy hangjavesztett öreg hangor.

— Képeskönyvem nincs!
— Hát mit adsz? — kérdeztem én újra, türelmetlen, kapzsi kis hétéves ületember.

— No megállj, majd megnézem otthon, mi szép és jó van a te számodra! — szólott újra csendes mosollyal és lágyan, alig érezhetően, mintha egy puha, meleg madár szállt volna rám, barackot nyomott a fejemre.

Julinak, az öreg cselédnek a hangja hangzott éles sivítással az udvar felől. Az én nevemet szólította ijedt fölcsattanással, mikor meglátta, hogy az öreggel cimborálunk odakünn a kerítés előtt. Hirtelen szétrebbenünk, mint a megráslott madársereg. Loholtunk hátra Julához. Vissza se néztünk az öregre. A vén bot továbbkoppogott. Egy darabig még hallottuk a ziháló tüdejének fáradt szuszogását, aztán csend lett. Valahol az ucca végén járhatott már.

— Jaj édes lelkem! — ijedezett Juli néni. — Valahogy össze ne barátkozzunk ezzel a mogorva, csunya öreg emberrel! Vén zsugor, kapzsi, rossz ember ez! ... Mindenki fél tőle! ... Nem volt ennek soha az életben egy jó barátja! Még a rokonai is elfordultak tőle! Elpezsédeszik a háza, meg ő maga is! ... Nem

jó az ilyen emberre még rá se nézni, hátha az ördöggel cimborál!

Mindezt krumplihámozás közben mondta el Juli néni. A hámozó kést nagydühösen megforgatta a levegőben és a rakoncátlan héjat haragosan rántotta le a párolgó meleg krumpli- ról.

II.

Az öreg másnap megint csak megállt a kapunál. Sárga arca, mint fáradt, esőtől menekülő öreg nap, fölbukkant a lécek hegyén. Hétéves ületember.

— Gyere csak ide! — szállt felem hangja remegőn muzsikálva. — Találtam ám a számodra valamit! ...
A többi gyerek a Juli szavainak hatására alatt, nem mert oda furakodni a kerítéshez. Csak nekem dobbant meg a szívem erősen, mintha kis fogoly madárka lapát volna a mellemben és hát- ran nekiragadtam a kerítésnek. A Juli hangját hallottam még mögöttem, ahogy ijedten sikoltva csapja össze a kezét.

Ujra megkaptam a tegnapi puha, simogató barackot, mintha csak szállt volna lágy szőke hajamra.

— Van én nékem ... — kezdte az öreg — valami nagyon nagyon csodás, nagyon szép játék a te számodra ... Van nékem száz mesém és száz aranykrajcárom! ... Mind odaadom neked, ha átjössz hozzám! ... A száz mesét is, a száz aranykrajcárt is!

Roppant csábító volt az ajánlat. Mert bizony nagyon szerettem a mesét is, meg a krajcárt is, különösen ha aranyosan csil-

logó, új volt. Nem lehetett ennek ellenállni. A többieknek nem is szóltam. Másnap átostantam az öreghez.

Elhanyagolt kis háza volt. A gaz felverte az udvart. Nem olyan szép pázsitos, gondozott volt, mint a mi kertünk és udvarunk. Sehoh egy virág, vagy kedvesen bólogató fa, mint nálunk odaát. Csupa vad, csupasz kőrő, mint megannyi vedlett gunyáju koldus.

A szobában is öreg rozszant bu- torok, amelyek szomorúan nyikorogva sirtak, ha az ember hozzájuk ért.

Félve ültem le egy szakadt karosszékre. A dohos levegő fojtogatóan ráborult a mellemre. A szemem az ablakon át kereste odakünn a nevető tiszta kék eget, amelyet odaát nálunk a jäték hancurozó jó kedvében sohasem jutott eszembe megkeresni.

— Hát tudsz-e százig számolni? — kezdte az öreg, odatelepedve mellém egy másik nagy kopott, nyifkorgó karosszékre. Az arca halk mosolyra hajladozott, ahogy rám nézett.

— Tudok! — feleltem elszorult torokkal és elhatároztam, hogy egy óvatlan pillanatban ki szokom innen hazá és soha többé nem jövök át az öreghez.

— Nos, akkor majd megszá- molod a mesémet és az aranykrajcárokat, mert pont éppen annyi van és nem akarlak becsapni! Mert mi most fizetett kö- töttünk kis címora! Te átjössz hozzám mindennap én pedig adok neked cserébe azért, hogy ilyen jó voltál száz mesét és száz aranykrajcárt! ... Nos, hall- jád hát az első mesét!